

Nejvyšší státní zastupitelství

SL 762/2000

Sbírka výkladových stanovisek Nejvyššího státního zastupitelství

V Brně dne 9. března 2001

Poř. č. 3/2001

Výkladové stanovisko k oprávněním státního zástupce souvisejícím se vstupy do řízení podle § 35 odst. 1 občanského soudního řádu

I. Prohlášení o vstupu do řízení podle § 35 odst. 1 písm. a) až k) občanského soudního řádu je oprávněn podepsat pouze vedoucí státní zástupce nebo jím pověřený státní zástupce.

II. Státní zastupitelství, které vstoupilo do řízení podle § 35 odst. 1 občanského soudního řádu, není účastníkem řízení.

III. Státní zastupitelství je oprávněno vyžadovat od soudu zapůjčení spisu podle § 15 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, a to i ve věcech, v nichž vstoupilo do řízení podle § 35 odst. 1 občanského soudního řádu.

Vrchní státní zastupitelství v Olomouci požádalo Nejvyšší státní zastupitelství o zaujetí stanoviska k oprávněním státního zástupce souvisejícím se vstupy do řízení podle § 35 odst. 1 o.s.ř., a to v souvislosti s vyřizováním konkrétní věci, ve které Vrchní soud v Olomouci vyzval Vrchní státní zastupitelství v Olomouci, aby doložilo, že prohlášení o vstupu do řízení podle § 35 odst. 1 o. s. ř. podepsal státní zástupce pověřený jednat za vrchní státní zastupitelství. Současně vrchní soud uvedl, že nelze vyhovět žádosti o zapůjčení spisu.

V předmětné věci bylo prohlášení o vstupu do řízení podle § 35 odst. 1 písm. k) o. s. ř. podepsáno ředitelem sekretariátu, který rovněž vyžádal příslušný soudní spis k nahlédnutí. Soud upozornil, že nebylo doloženo, že ředitel sekretariátu je státním zástupcem pověřeným jednat za státní zastupitelství ve smyslu § 11 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů. Vrchní státní zastupitelství v Olomouci proto požádalo o zapůjčení spisu přípisem podepsaným náměstkem vrchního státního zástupce a současně sdělilo, že podle článku 4 odst. 1 Organizačního a aprobačního řádu Vrchního státního zastupitelství v Olomouci je v čele sekretariátu ředitel sekretariátu, který má postavení, práva a povinnosti ředitele odboru, přičemž v konkrétním případě je ředitel sekretariátu

státním zástupcem. Vrchnímu soudu v Olomouci byl předložen rovněž výpis z Organizačního a aprobačního řádu VSZ v Olomouci, obsahující články o postavení ředitele sekretariátu a o tom, že sekretariát zastupuje vrchního státního zástupce v oblasti organizace a řízení a vyřizuje agendu vrchního státního zastupitelství v netrestní oblasti.

Vrchní soud v Olomouci žádosti o zapůjčení spisu nevyhověl s tím, že státní zastupitelství do řízení řádně nevstoupilo. Své stanovisko odůvodnil tím, že při vstupu do občanského soudního řízení má státní zastupitelství postavení účastníka řízení a též úkony státního zastupitelství je třeba posuzovat z hlediska občanského soudního řádu. Také úkon, kterým státní zastupitelství vstupuje do řízení, musí mít náležitosti podání podle § 42 o. s. ř. Podání VSZ v Olomouci trpí z hlediska § 42 odst. 4 o. s. ř. vadou podpisu, když ani přes upozornění soudu nebylo doloženo, že ředitel sekretariátu je státním zástupcem pověřeným v této věci jednat a podepisovat za Vrchní státní zastupitelství v Olomouci. Tato skutečnost nevyplývá ani z výňatku Organizačního a aprobačního řádu VSZ v Olomouci, který byl odvolacímu soudu předložen. Z předloženého výňatku vyplývá částečně rozdělení práce na vrchním státním zastupitelství, nikoliv pověření ředitele sekretariátu jednat za toto státní zastupitelství.

Vrchní soud v Olomouci dále uvedl, že poté, co státní zastupitelství řádně vstoupí do řízení, bude mít práva a povinnosti účastníka řízení podle § 44 odst. 1 o. s. ř., přičemž z tohoto ustanovení nevyplývá právo účastníka na zapůjčení spisu. Proto soud nemohl žádosti vyhovět již z procesních důvodů. Navíc bude soud před rozhodnutím ve věci samé činit další úkony, což by bránilo zapůjčení spisu i tehdy, pokud by odvolací soud posuzoval žádost podle § 15 zákona o státním zastupitelství.

K uvedené problematice je možno uvést následující:

I.. Jednání za státní zastupitelství je upraveno v ustanovení § 11 odst. 1, 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož v čele každého státního zastupitelství stojí jeho vedoucí, kterého zastupuje jeho náměstek nebo náměstci v pořadí určeném vedoucím státním zástupcem. Za státní zastupitelství jedná jeho vedoucí nebo jím pověřený státní zástupce.

Úpravou podle § 11 odst. 2 zákona o státním zastupitelství se míní jednání za státní zastupitelství jako za státní orgán, vykonávající svou působnost plynoucí ze zákona o státním zastupitelství. Podle § 1 odst. 2 téhož zákona vykonává státní zastupitelství činnost prostřednictvím státních zástupců, avšak z tohoto ustanovení nevyplývá pověření činit úkony ve smyslu § 35 o.s. ř., v němž je přiznána legitimace státnímu zastupitelství. Současná právní úprava je odlišná od úpravy dané zákonem č. 60/1965 Sb., o prokuratuře, ve znění pozdějších předpisů, kde v § 20 odst. 2 bylo výslovně stanoveno, že prokurátoři jsou oprávněni podle předpisů o řízení před soudy a státními notářstvími podávat návrhy na zahájení řízení nebo kdykoliv do řízení vstoupit, mají-li za to, že to vyžaduje zájem společnosti nebo ochrana práv občanů, a účastnit se těchto řízení. Pokud jde o § 35 o.s.ř. , bylo se zřetelem na § 5 odst. 1 ve spojení s § 41 zákona č. 283/1993 Sb. přiznáno oprávnění vstoupit do řízení státnímu zastupitelství (namísto prokurátorovi) a nikoliv státnímu zástupci. O tom svědčí i nadpis ustanovení § 35 o. s. ř. V bodě 3. zákona č. 360/1999 Sb.,

kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálně-právní ochraně dětí, a v bodě 40. zákona č. 30/2000 Sb., kterými byl novelizován rovněž § 35 o. s. ř., se v souladu s § 5 odst. 1 zákona o státním zastupitelství stanoví, že státní zastupitelství (nikoliv státní zástupce) může vstoupit do zahájeného řízení v označených věcech.

Soudní praxe vychází z ustanovení § 11 odst. 1, 2 zákona o státním zastupitelství, které stanoví, kdo je oprávněn jednat za státní zastupitelství (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 1997 č. j. 2 Odeon 2/97-60). Prohlášení o vstupu do řízení je procesně právní úkon státního zastupitelství, který musí být učiněn osobou oprávněnou za státní zastupitelství jednat. Touto osobou může být nejvyšší, vrchní, krajský, městský, okresní státní zástupce nebo státní zástupce těmito vedoucími státními zástupci pověřený.

Pokud prohlášení o vstupu do řízení podle § 35 odst. 1 o. s. ř. neučiní vedoucí státní zástupce, musí být současně s prohlášením o vstupu do řízení soudu doloženo, že státní zástupce, který prohlášení učinil, je pověřeným státním zástupcem podle § 11 odst. 2 zákona o státním zastupitelství. Uvedenou skutečnost lze doložit:

- a) výslovným pověřením v konkrétní věci,
- b) generálním pověřením určitého státního zástupce,
- c) výpisem z organizačního řádu, ze kterého musí být pověření státního zástupce ve věcech vstupu do řízení podle § 35 odst. 1 o.s.ř. nepochybné.

II. Podle § 35 odst. 1 o. s. ř. může státní zastupitelství vstoupit do zahájeného řízení v případech uvedených pod písm. a) - k). Podle odst. 2 téhož ustanovení je státní zastupitelství v takovém řízení oprávněno ke všem úkonům, které může vykonat účastník řízení, pokud nejde o úkony, které může vykonat jen účastník právního vztahu. Z uvedeného ustanovení však nevyplývá, že státní zastupitelství má v řízení, do kterého vstoupilo, postavení účastníka řízení. Takový závěr nelze dovodit ani ze skutečnosti, že zákon přiznává státnímu zastupitelství právo vykonat úkony účastníků. Skutečnost, že státní zastupitelství nemá postavení účastníka řízení, vyplývá již z toho, že státní zastupitelství může vstoupit do řízení v kterémkoliv stadiu a může podávat opravné prostředky.

III. Oprávnění státního zastupitelství vyplývající z ustanovení § 35 odst. 2 o. s. ř., nevylučují obecné oprávnění státního zastupitelství upravené v ustanovení § 15 zákona o státním zastupitelství. Státní zástupci mají právo - bez ohledu na to, zda státní zastupitelství vstoupilo do řízení podle § 35 odst. 1 o.s. ř. či nikoliv - v mezích působnosti státního zastupitelství nahlížet do soudních spisů, pořizovat z nich opisy a výpisy, jakož i žádat jejich zapůjčení. Zapůjčení spisu nelze odmítnout, pokud tomu nebrání závažné důvody.

Soud tedy může zapůjčení spisu odmítnout pouze tehdy, brání-li tomu závažné důvody. Posouzení, co jsou závažné důvody, ponechává zákon na soudu. Závažným důvodem může být například skutečnost, že ve věci je nařízeno jednání, je třeba provést neodkladné úkony, spis je u znalce a podobně. V takovém případě je namíste dohodnout se soudem vhodný způsob nahlédnutí do spisu, případně pořizování kopie (resp. potřebné části) spisu. Státní zástupce může se svolením soudu pořídit kopii spisového materiálu sám nebo může o pořizování kopie požádat soud.

Tento úkon nelze zpoplatnit, neboť státní zastupitelství je jako státní orgán osvobozeno od soudních poplatků. Při vyžádání spisu od soudu je třeba uvést lhůtu, ve které bude spis vrácen..

Vzhledem k tomu, že státní zastupitelství není účastníkem řízení, nevystupuje na straně žádného účastníka a prosazuje jen veřejný zájem na zákonném rozhodnutí, nemůže být zapůjčením spisu dotčena rovnost účastníků řízení.

Pro úplnost je třeba uvést, že podle § 1 odst. 2 vyhlášky č. 483/2000 Sb., kterou se stanoví případy, v nichž nelze povolit nahlédnutí do spisu, neboť jeho obsah musí zůstat utajen, se výslovně státnímu zástupci povoluje nahlédnout do soudního spisu týkajícího se řízení o určení, zda je třeba souhlasu rodičů dítěte k jeho osvojení, jde-li o řízení, do něhož státní zastupitelství vstoupilo.

